

Stelen van je slaap

Een slechte nacht kan suïcidale gedachten versterken, zag promovendus Liia Kivelä. 'We behandelen slaap alsof het niet belangrijk is'

5

Tentamenscores Student Dana Dingemans zat maandenlang in onzekerheid en maakte 1000 euro onkosten door één tentamen

2

Bakkers klaar? Kim liep coschappen tijdens Heel Holland Bakt

8

Links geweld Berrie Hanselman werkte bij de BVD en promoveerde op een onderzoek naar links radicalisme. De meeste activisten wilden niets met geweld te maken hebben, maar er zijn uitzonderingen. 'Als de bom was afgegaan was de burgemeester met bed en al uit zijn slaapkamer gevlogen'

6

Tienerterrorisme
Jongeren voor de rechter

10

Maandenlang in onzekerheid door één tentamen

Op één tentamen na was er geen enkele overlap tussen haar studierooster in Leiden en Vancouver. Toch zat student Dana Dingemans maandenlang in onzekerheid of ze wel op uitwisseling kon, doordat de examencommissie en het CBE haar nul op het rekest gaven. 'Ik voel me tegengewerkt en onredelijk bejegend.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Vol goede moed meldde student rechten en criminologie Dana Dingemans (24) zich begin vorig jaar aan voor een uitwisselingsprogramma in Vancouver, Canada. Voor de duur van vier maanden, met 6 januari 2025 als startpunt, wil ze gaan studeren aan de Peter A. Allard School of Law van The University of British Columbia. Die maanden zouden de afsluiting moeten worden van een perfect verlopen studietijd, waarin ze haar Dubbele bachelor+ Programma binnen de termijn van vierenhalf jaar kan hebben afgerond en waarin ze bijna nooit een hertentamen heeft hoeven maken. Maar afgelopen zomer komt ze erachter dat het laatste tentamen dat ze nog moet doen voordat ze haar twee bachelors in Leiden kan afronden – bestuursprocesrecht – op 15 januari valt. Dat kon ze niet eerder weten, omdat de inschrijfperiode voor vakken en tentamens pas opende op 9 juli. Maar op 15 januari is haar studie in Vancouver al ruim een week van start. Ze vraagt aan de Peter A. Allard School of Law of het mogelijk is na 15 januari te komen, maar dat staat de universiteit niet toe: ze mist dan te veel informatie. Dat ze vervolgens maandenlang - en zonder resultaat - hemel en aarde zou moeten bewegen bij de examencommissie en het College van Beroep voor de Examens (CBE) in Leiden, kon ze toen nog niet bevroeden. Ook blijkt uit de correspondentie, die Mare heeft ingezien, dat de commissies niet altijd inhoudelijk zijn ingegaan op het verweer van Dingemans, onjuiste aannames doen of zelfs verkeerde informatie geven.

Terug naar september, het moment dat de Peter A. Allard School of Law haar niet toestaat om pas na het tentamen in Leiden naar Vancouver te komen. 'Toen besloot ik een verzoekschrift in te dienen bij de examencommissie in Leiden, om het tentamen online en op afstand af te leggen', vertelt Dingemans. Dat doet ze op grond van artikel 4.3.4 van de Onderwijs- en examenregeling (OER), die stelt dat 'de examencommissie in bijzondere gevallen kan toestaan dat een tentamen op een andere wijze wordt afgelegd dan in de Studiegids is vastgelegd'. Dingemans voert als bijzondere omstandigheid aan dat het tentamen bestuursprocesrecht het laatste vak is dat ze moet afronden voor de bachelor rechten. Omdat ze het Dubbele Bachelor+ Programma doorloopt, dat voorschrijft dat ze beide bachelors in vierenhalf jaar tijd moet behalen om een certificaat te krijgen, kan ze geen studievertraging veroorloven. Bovendien is op een neer vliegen om het tentamen te maken geen optie, schrijft ze de examencommissie. 'Dit zou namelijk betekenen dat ik ten minste vier dagen afwezig ben gedurende de eerste twee weken van het onderwijs, hetgeen zij juist niet toestaan. Ten tweede lijkt het mij gezien de klimaatverandering en de aandacht die de Universiteit Leiden besteedt aan duurzaamheid niet wenselijk een student terug te laten vliegen voor één tentamen. De kosten die met deze reis gemoeid zijn daargelaten.'

Haar verzoek wordt afgewezen, omdat 'gezien de omvang van de studentenpopulatie van de faculteit slechts in zeer beperkte mate en uitsluitend indien daarvoor zwaarwegende of dwingende redenen zijn een individuele voorziening kan worden geboden'. Een verzoek om 'een en ander af te stemmen op diens persoonlijke keuzes en wensen betreffende studieactiviteiten en studieplanning komt niet voor inwilliging in aanmerking'. Daarnaast schrijft de commissie dat er een 'groot risico is op fraude' doordat het 'organisatorisch nagenoeg onmogelijk is' om haar het tentamen online op afstand te kunnen laten maken. De universiteit heeft het contract met surveillancesprogramma Proctorio namelijk beëindigd, en bovendien is het middernacht in Vancouver wanneer het tentamen in Leiden om 9 uur 's ochtends wordt afgenomen. 'Het is daarom niet mogelijk om te garanderen dat een docent van de universiteit in Vancouver dan kan surveilleren.'

Tot slot vreest de examencommissie voor 'precdentwerking': het inwilligen van Dingemans' verzoek kan leiden tot verzoeken van veel andere studenten die in het buitenland verblijven en een tentamen op afstand willen maken. Omdat Dingemans per se naar Vancouver wil, maar niet een jaar onnodig studievertraging wil oplopen, gaat ze in beroep bij het CBE. Van het CBE moet er eerst een schikkingsgesprek plaatsvinden tussen Dingemans en de examencommissie. Dat gesprek komt er én biedt hoop: de examencommissie ziet aanleiding het besluit opnieuw in overweging te nemen.

Maar een week later, het is inmiddels eind oktober, verdwijnt die hoop weer. De examencommissie laat weten het besluit in stand te laten, omdat die in de veronderstelling is dat Dingemans inmiddels met een andere examencommissie, namelijk die van de Honours Academy, heeft afgesproken uitsel van het tentamen aan te vragen zonder dat dit ten koste gaat van haar certificaat voor het Dubbele bachelor+ Programma, én dat dit verzoek zal worden ingewilligd.

'Dat is niet juist', zegt Dingemans. 'Ik had alleen geïnformeerd naar deze mogelijkheid en mij was verteld dat ik hiervoor een verzoekschrift moest indienen. De examencommissie heeft het besluit dus op grond van onjuiste feiten en inlichtingen in stand gelaten.'

Bovendien wil ze pas van die optie gebruikmaken als alle andere mogelijkheden stranden. Dingemans zou dan namelijk uitsluitend het hertentamen mogen doen, waarmee ze de kans op afstuderen verkleint. En dus besluit Dingemans haar beroep bij het CBE voort te zetten. De zitting die volgtervaart ze als onprettig. 'De leden waren uiterst kritisch richting mij', vertelt Dingemans. 'Ze vroegen of ik het eerlijk vind dat het CBE het probleem voor me moeten oplossen en waarom ik in Leiden een proces was gestart en niet in Vancouver.' Bovendien stelt het CBE dat Dingemans überhaupt niet al in januari kan afstuderen, ook al zou ze het

Giovanni Battista Piranesi, Denkbeeldige gevangenis VII / De ophaalbrug, ets (tweede editie), 1761

'De examencommissie heeft het besluit op grond van onjuiste feiten en inlichtingen in stand gehouden'

tentamen op 15 januari maken en halen. Dat blijkt doorslaggevend om haar verzoek ongegrond te verklaren, is te lezen in de uitspraak van 5 december: 'Zolang appellant (Dingemans, red.) elders studeert, is het vereist dat zij ook als student ingeschreven is aan de Universiteit Leiden. Als zij afstudeert in januari en dus ook een datum in januari als diploma-datum heeft, kan haar inschrijving bij de Universiteit Leiden niet worden gehandhaafd. (...) Hierdoor kan het doel dat appellant heeft bij het maken van het tentamen op afstand, namelijk dat zij in januari 2025 kan afstuderen, feitelijk niet bereikt worden.' Dingemans was daar niet van op de hoogte en besloot uit te zoeken of dat klopt. 'Ik heb het aan het Onderwijs Informatie Centrum en Front Office Studentenzaken voorgelegd. Allen stelden dat de redenering van het CBE onjuist is.' Mare heeft bewijs daarvan ingezien. Dingemans: 'Je afstuderen aanvragen is iets anders dan je uitschrijven. Je kan dus nog gewoon op uitwisseling na het aanvragen van je afstuderen. Ik betaal dan nog gewoon collegegeld. Ook het CBE heeft dus een uitspraak gedaan op basis van onjuiste feiten.'

Ze mailt het CBE haar bevindingen, met het verzoek de motivering aan te passen. 'Daarop kreeg ik enkel de reactie dat ik in hoger beroep zou kunnen gaan bij de Raad van State.'

Maar die tijd heeft ze niet meer. 'Ik dacht: wat ga ik nu doen?' In een wanhopige laatste poging om haar uitwisseling te redder, besluit ze nogmaals naar Vancouver te mailen en toe te lichten dat ze in Leiden alles heeft geprobeerd om een oplossing te vinden. 'Daar gingen ze op het laatste moment mee akkoord. Zij zijn dus uiteindelijk flexibeler geweest. Maar ik begin in Vancouver wel met een achterstand.'

Ook heeft ze extra kosten gemaakt voor huur van een woning in Vancouver en het omboeken van het vliegticket. 'Bij elkaar zo'n duizend euro.'

Dingemans is teleurgesteld door de gang van zaken en de stress die het haar heeft opgeleverd. 'Het gaat me er niet om dat de uitspraak in mijn nadeel valt. Als daar goede redenen voor zijn, is dat zo. Maar de examencommissie en het CBE gaan nauwelijks in op mijn argumentatie waarom ik denk dat ik een bijzonder geval ben, er lijkt geen belangenafweging te zijn gemaakt. Hun doel is vooral voorkomen dat de examinatoren extra werk hebben. Ik voel me daarin tegengewerkt en onredelijk bejegend.'

Woensdagochtend heeft Dingemans het tentamen bestuursprocesrecht gemaakt. 'Het ging wel goed, ik denk dat ik het heb gehaald', laat ze woensdagmiddag weten. Zaterdag vertrekt ze alsnog naar Vancouver.

Examencommissie: 'Geen bijzonder geval'

Universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke laat namens de examencommissie van de faculteit Rechten weten dat een student pas een 'bijzonder geval' is wanneer de situatie van de student zich onderscheidt van die van diens medestudenten. Van Overbeeke: 'Iedereen wil tijdig afstuderen, en veel studenten kiezen voor een verblijf in het buitenland, dat is dus niet bijzonder.' Concrete voorbeelden van wanneer wel sprake is van een bijzonder geval, worden niet gegeven. Ook moet 'het belang van die student bij inwilliging van het verzoek evident zwaarder wegen dan de belangen die zich daartegen verzetten, waaronder het belang van het voorkomen van fraude'. De examencommissie heeft wel de bevoegdheid om een student een extra tentamengelegenheid te bieden, veelal wordt dat tentamen dan mondeling afgenomen. 'Hiervoor geldt een verplichting ten opzichte van studenten met een functiebeperking of chronische ziekte', aldus Van Overbeeke. 'Die laatste komen soms, vanwege die functiebeperking of ziekte, in aanmerking voor een mondeling in plaats van een schriftelijk tentamen.' Het CBE reageerde niet op vragen van Mare.

Ik wil niet bij de witte wijn sippende elite horen

Op een van die gekke dagen tussen Kerst en Oud en Nieuw belandde ik in mijn favoriete kroeg in de Haagse binnenstad. Een kroeg die met recht 'bruin' te noemen is, hoewel de nog niet afgehaalde kerstversiering het geheel voorzorg van een zilveren glittertje. Het was er vol en gezellig.

Ergens tussen mijn eerste en tweede biertje raakte ik aan de praat met een van de vaste stamgasten. Een man van mijn vaders leeftijd, maar van een jovialiteit die bij mij in de familie niet voorkomt en die me gelijk voor hem innam. Al een leven lang werkte hij als vrachtwagenchauffeur, zodoende had hij aardig wat van de wereld gezien, en daar kon hij smakelijk over vertellen. 'En wat doe jij dan?' vroeg hij na een tijdje. 'Ik werk bij de Universiteit Leiden', zei ik. De man trok een vies gezicht. 'Als politiek filosoof', voegde ik nog toe – alsof dat het beter zou maken. De afkeuring droop van zijn gelaat. 'Ik ben een man van de praktijk', zei hij. Ik antwoordde dat ik weliswaar een vrouw van de theorie was, maar dat ik heus niet vond dat filosoferen over het politieke systeem van hogere waarde was dan het verzetten van praktische arbeid. Iets in me hoopte dat hij nu zou zeggen dat hij andersom ook niks op mijn beroep tegen had; dat verschil er moet wegen, of iets dergelijks.

Helaas. In plaats van mijn subtiel uitgestoken hand aan te nemen, trok de man in niet mis te verstane bewoordingen van leer tegen al die theoretisch georiënteerde types hier in Den Haag, die het de politiek onmogelijk maakten om de scherpe bocht naar rechts te maken waarvoor het Nederlandse volk toch duidelijk gestemd had. Ik keek naar mijn lege glas en twijfelde.

Eenzijds kromden mijn tenen al bij het idee dat ik hier als Leidse doctor in een Haagse kroeg een joviale vrachtwagenchauffeur wel eens even de politiek-filosofische les zou gaan zitten lezen. Als ik ergens een hekel aan heb, dan is het wel aan theoretisch geschoolden die zich moreel verheven wanen boven mannen en vrouwen van de praktijk. Als ik ergens niet wil horen, dan is het wel bij een witte wijn sippende elite die over en tegen de rest van de mensen spreekt alsof het kinderen zijn die terechtgewezen moeten worden. Anderzijds dacht ik ook: als ik deze man echt wil behandelen als een gelijke, moet ik dan niet juist serieus ingaan op wat hij zegt? Moet ik zijn openhartigheid niet eigenlijk beantwoorden met de oprechte verklaring dat ik op mijn beurt toevallig precies over dit thema beroepshalve best smakelijk kan vertellen? Moet ik niet eerlijk uitleggen hoe ik erover denk, over de wetenschap en de rechtsstaat en de tegenmachten waar hij zich zo aan ergert, die ook in mijn ogen heus niet allemaal perfect zijn, maar toch uiteindelijk van onschatbare waarde voor ons allemaal?

Het antwoord op al die vragen was ja – maar ik had er nu even geen zin in. Het waren die gekke dagen tussen Kerstmis en Nieuwjaar, en ik had nou eenmaal meer behoefte aan verbinding dan aan confrontatie. Al was het enige wat deze man en mij verbond onze voorliefde voor dezelfde bruine kroeg, voor vanavond was dat voldoende. Daar was de barvrouw al met onze volgende ronde drankjes. Een biertje voor mij, witte wijn voor hem. Verschil moet er zijn.

Josette Daemen is postdoctoraal onderzoeker aan het Instituut Bestuurskunde van Universiteit Leiden

‘President Biden, laat Abu Zubaydah vrij’

De Palestijn Abu Zubaydah zit al sinds 2006 zonder proces of aanklacht vast in Guantánamo. Hoogleraar mensenrechten Helen Duffy oefent druk uit op president Biden om de ‘eeuwige gevangene’ vrij te laten voordat hij uit het Witte Huis vertrekt. ‘De klok is steeds harder aan het tikken.’

DOOR VINCENT BONGERS

Abu Zubaydah is 53 jaar en werd in 2002 in Pakistan neergeschoten en gevangengenomen. De Amerikanen verdachten hem ervan een terrorist te zijn met een hoge positie in Al Qaida. In geheime gevangenschappen, de beruchte zogeheten *black sites*, in Thailand, Polen, Litouwen, Marokko en Afghanistan werd hij gemarteld. Verhoorders propten Zubaydah (geboren in Saudi-Arabië als Zayn al-Abidin Muhammad Husayn) in een piepkleine kist waarin hij zich niet kon bewegen. Zijn spieren verkrampten en hij schreeuwde het uit van de pijn. Alleen al in augustus 2002 werd hij 83 keer gewaarderboord. In 2006 kwam hij terecht in de Amerikaanse militaire gevangenis Guantánamo Bay op Cuba, waar hij nog steeds vastzit. Zonder dat er een proces tegen hem is gevoerd. ‘De Amerikaanse overheid heeft hem niet aangeklaagd en heeft recentelijk ook aangegeven hem niet te vervolgen’, vertelt de Leidse hoogleraar mensenrechten Helen Duffy, die ook het kantoor Human Rights in Practice runt. ‘Er zijn ook geen beschuldigingen tegen hem geuit. Er is geen enkele basis om hem vast te houden.’

De Palestijn wordt door de situatie waarin hij verkeert ook wel de ‘eeuwige gevangene’ genoemd. Mede door de psychische en fysieke martelingen is de gezondheid van Zubaydah slecht. De hoogleraar zet zich al jaren in om Zubaydah vrij te krijgen en vertegenwoordigt hem in internationale mensenrechtenprocedures. In totaal

hebben er rond 780 personen in Guantánamo gezeten. Onlangs werden elf Jemenitische gedetineerden vrijgelaten en opgenomen door Oman. Er zitten nu nog vijftien mannen vast in de militaire gevangenis. Duffy, maar ook de VN, probeert Zubaydah vrij te krijgen voordat de ambtstermijn van Biden aanstaande maandag afloopt. ‘Biden heeft een aanzienlijke bijdrage geleverd aan het terugbrengen van het aantal gedetineerden. We willen nu de druk op de president zoveel mogelijk opvoeren om ook Zubaydah te laten gaan. De deur staat op een kier en we duwen hard om deze verder open te krijgen. De klok is echter steeds harder aan het tikken.’ Duffy verwacht namelijk dat de kans dat Zubaydah vrijkomt minder groot is wanneer Trump president is. ‘Wat Trump gaat doen, weten we uiteraard niet, maar hij heeft wel eens gezegd dat hij Guantánamo niet wil sluiten. Hij heeft getoond weinig rekening te houden met mensenrechten.’

Samen met collega’s stuurde Duffy een brief aan Biden waarin staat dat de marteling en detentie van Zubaydah een ‘vlek op de natie’ is en voltrekt in tegenspraak is met Amerikaanse waarden. ‘Alleen u kunt een einde maken aan deze nationale nachtmerrie door hem vrij te laten’ en te zorgen dat hij door een land wordt opgenomen. Dat laatste is een bepalende voorwaarde. De brief is ondertekend door honderd prominente onder wie mensenrechten-experts, ambassadeurs en politici. Een van de ondertekenaars is Lillianne Ploumen, voormalig minister voor buitenlandse handel en ontwikkelingsamenwerking. Ook de VN voeren de druk op de Amerikaanse overheid op. Vorige week publiceerden de zogeheten Special Rapporteurs van de VN een brief waarin om de vrijlating van Zubaydah wordt gevraagd. ‘Het is zeer uitzonderlijk dat ze zo’n oproep doen.’ De kans is klein dat Zubaydah deze week daadwerkelijk vrijkomt, maar ‘we blijven sowieso voor hem vechten totdat hij in vrijheid is’.

Toch deal over tentamens

De universiteitsraad heeft alsnog ingestemd met de onderwijs- en examenregelingen (oeren). De raad botste met het college over het haperende tentameninschrijfprogramma MyStudymap. Nu is besloten dat studenten die kunnen aantonen dat ze zijn ingeschreven niet meer uit de tentamenzaal worden gezet. ‘Dit is nu het maximaal haalbare.’

DOOR VINCENT BONGERS

Onlangs stemde de universiteitsraad unaniem tegen de oeren voor collegejaar 2025-2026, omdat het college te weinig deed om de problemen met MyStudymap op te lossen. Het inschrijfprogramma voor vakken en tentamens zorgt al sinds de invoering voor veel problemen. Het komt vaak voor dat huilende studenten de tentamenzaal moeten verlaten omdat er iets mis was gegaan met hun inschrijving. De raad vond het wegsturen van studenten ‘disproportioneel en onwenselijk’. Zeker ook omdat de raadsleden constateerden dat er vaak nog voldoende lege tafeltjes waren in de tentamenzaal. De raad eiste dan ook dat als er ruimte is in de zaal, studenten alsnog ter plekke konden worden ingeschreven. Rector Hester Bijl noemde die eis ‘onverstandig en op dit moment niet uitvoerbaar’. De raad weigerde

volgelingen in te stemmen met de oeren. Een probleem omdat de regelingen in januari moeten zijn vastgelegd. Na een spoedonderhandeling is er voor kerst toch nog een akkoord gekomen. Afgesproken is dat studenten die kunnen aantonen dat zij zich hebben ingeschreven, alsnog mogen plaatsnemen om het tentamen te maken. Ook als ‘studenten kunnen aantonen dat er iets mis is gegaan met hun inschrijving, dan krijgt de student het voordeel van de twijfel’, mailt de raad. Femke Spaargaren van studentenpartij PBMS is voor het moment tevreden over het akkoord met het college. ‘Bij twijfel werd een student weggestuurd en dat is vanaf nu niet meer zo.’

Volgens Michel Vermeer van studentenpartij DSP-SC is het akkoord ‘op dit moment het maximaal haalbare’. De raad gaat in overleg met de faculteiten over afspraken met betrekking tot coullance voor de periode april-september bij problemen bij inschrijvingen, zoals studenten die zich hebben ingeschreven voor een verkeerd tentamen, een verkeerd studiejaar en dergelijke. We erkennen dat dit een ‘grijs’ gebied is maar willen gezamenlijk onderzoeken of we hier afspraken over kunnen maken.’ De oeren en het inschrijfprotocol worden gesplitst. Spaargaren: ‘Het is heel belangrijk dat het college akkoord is gegaan met de eis dat de raad instemmingsrecht heeft op het inschrijfprotocol.’

Slecht slapen kan suïcidale gedachten versterken

Goed slapen is cruciaal voor je mentale gezondheid. Voor haar promotie onderzocht Liia Kivelä de invloed van slaap op suïcidale gedachten. ‘We stelen van onze slaap, ook al weten we dat we het niet zouden moeten doen.’

DOOR ELSE VAN DE STEEG

‘Ik wilde onderzoeken hoe suïcide-gedachten fluctueren in het dagelijks leven’, vertelt psycholoog Liia Kivelä. ‘Oudere methodes die het risico op suïcide onderzochten, benaderden dit risico als iets wat vrij statisch en stabiel is door de tijd heen. Maar dat is niet het geval. De mate van risico kan fluctueren over korte periodes, de hoeveelheid zelfdodingsgedachten kan in een paar uur tijd drastisch schommelen. ‘Het is belangrijk dat we begrijpen hoe en waarom die schommelingen plaatsvinden. Het inschatten van het risico is een van de moeilijkste taken voor een psycholoog of andere professional. Dit is nog moeilijker omdat we niet weten in welke mate sommige risicofactoren stabiel blijven of veranderen. Als je besluit om een patiënt te ontslaan van zorg en je schat het risico in op laag, dan wil je er van op aan kunnen dat dat een paar uur later nog steeds het geval is.’

De onderzoekers volgden 82 mensen met zelfdodingsgedachten. Hen werd gevraagd vier keer per dag op een app op hun telefoon bepaalde vragen te beantwoorden. Die vragen gingen over de mate van zelfdodingsgedachten, maar ook andere zaken die in hun leven speelden, zoals hun emotionele staat, stressvolle gebeurtenissen en de kwaliteit van hun slaap. Ze droegen ook een horloge dat activiteit en slaap kan meten. Kivelä onderscheidt twee belangrijke bevindingen in het onderzoek: ‘Er zijn verschillende emotionele situaties die geassocieerd kunnen worden met gedachten over suïcide. Bijvoorbeeld: emoties als verdriet en hopeloosheid gaan vaak samen met zelfdodingsgedachten. Maar een emotie als schaamte, ontdekten we, wijst meer op concrete gedachten, dat noemen we *active suicidal ideas*. Dan gaat het niet meer alleen om gedachten, maar om concrete ideeën over de handeling.’ ‘Een andere risicofactor die duidelijk naar voren kwam, is de rol van slaap. Dit heeft tot nu toe nog niet veel aandacht gekregen in onderzoek, hoewel het heel belangrijk is voor zowel fysiek als mentaal welzijn. ‘Slaap heeft zulke directe effecten op gedachten over suïcide, dat is nuttig om te weten voor crisisinterventie. Misschien moet je daarop focussen voor je je richt op andere symptomen.’

Universitair hoofddocent Niki Antypa begeleidde het PhD-traject van Kivelä. Beiden werken naast hun werk als onderzoeker ook in de praktijk met patiënten. Ze vult aan: ‘Ik denk dat slaap soms vergeten wordt in de praktijk, tenzij een patiënt het zelf ter sprake brengt. En als het wel besproken wordt, gaat het vaker over de oorzaak van de slechte slaap, of de psychologische problemen die gerelateerd zijn aan slechte slaap. Dat is natuurlijk belangrijk, maar het is belangrijk om eerst te herstellen. Als je zelf een slechte nacht hebt, voel je je de dag erna al niet honderd procent. Als een patiënt een paar slechte nachten heeft, terwijl die zich al niet goed voelt, stapelt dat op. Het is belangrijk om eerst de basis te herstellen: slapen, goed eten, frisse lucht en een dagritme. Dan heb

‘Het is belangrijk om eerst de basis te herstellen: slapen, goed eten, frisse lucht en een dagritme’

je een stabielere basis om aan het zwaardere cognitieve werk te beginnen.’ Slechte slaap, legt Kivelä uit, heeft invloed op je cognitieve functies. Je hebt minder goede probleemoplossingsvaardigheden en kan minder goed met negatieve gedachten omgaan. Het beïnvloedt ook je stemming, en kan je functioneren op werk of sociaal vlak beïnvloeden. Die cruciale rol van slaap blijft Kivelä verbazen. ‘Slaap is zo belangrijk voor onze gezondheid, zowel fysiek als mentaal. Mensen weten dit, maar het lijkt toch niet écht door te dringen, want we behandelen slaap alsof het niet belangrijk is. We stelen van onze slaap door te werken, sociale dingen te doen, op onze telefoon te scrollen, ook al weten we dat we het niet zouden moeten doen. Het is opvallend hoe concreet slechte slaap gedachten over suïcide beïnvloedt.’ En die bewustwording is belangrijk voor zowel patiënt als behandelaar. Kivelä: ‘Het hebben van zelfmoordgedachten kan hopeloos voelen: je begrijpt niet altijd waar de gedachten vandaan komen of hoe je er weer vanaf komt. Het voelt onhandelbaar. Als je beter begrijpt welke factoren je gedachten beïnvloeden, kan dat een gevoel van controle geven over de ervaring.’ Dit kregen de onderzoekers ook terug van de participanten. Antypa: ‘Sommige participanten gaven aan dat het invullen van de vragen op de app ze al meer inzicht bood.’ Alle participanten kregen aan het eind van de studie een gepersonaliseerd feedbackverslag, met daarin specifieke risicofactoren, maar juist ook veilige situaties. Ook dit bood een groep participanten meer inzicht en daardoor meer bereidheid om hun eigen patronen te veranderen, vertelt Antypa. Ook voor klinici is het belangrijk om de rol van slaap te herkennen. Kivelä: ‘Als we ons bewust zijn van die directe risicofactoren, kan het opgenomen worden in preventieprogramma’s.’

Goede slaap op zichzelf kan ook worden ingezet als preventiemethode, denkt Kivelä. ‘Het verbeteren van slaap en het zoeken van hulp bij slaapproblemen, kan helpen bij het verlagen van zelfdodingsrisico’s. Een slaapinterventie kan als toegankelijker worden ervaren door veel mensen. Het kan moeilijker zijn om toe te geven dat je met gedachten over suïcide worstelt, met name onder mannen. Zij zoeken minder snel hulp voor mentale problemen, maar overlijden vaker door zelfdoding dan vrouwen.’ Een ander opvallend resultaat van de studie is de duidelijke bereidheid van mensen om te praten, zegt Antypa. De studie verliep erg goed, vertelt ze, omdat participanten hun ervaringen wilden delen. Een klein deel van de groep had hierbij het gevoel dat ze zich soms slechter voelden na het invullen van de vragen. ‘Ik denk dat die bereidheid laat zien dat mensen met suïcidale gedachten bereid zijn die te delen. De omgeving wil vaak wel interesse tonen, maar durft geen vragen te stellen vanuit de gedachte: misschien stop ik dan juist een idee in diens hoofd. Dat is niet het geval. Meestal geven patiënten juist aan dat ze zich niet gehoord voelden, ook niet door hun behandelaar, wat uiteindelijk leidde tot een suïcidepoging. Het is belangrijk om ouders, behandelaars en vrienden te informeren over hoe ze het best het gesprek hierover kunnen aangaan.’

L.M.M. Kivelä, *Dynamics of Despair: Examining Suicidal Ideation Using Real-Time Methodologies*. Promotie was 9 januari.

Denk jij aan zelfdoding? Je bent niet alleen. Neem contact op met 113 Zelfmoordpreventie via www.113.nl of bel 113 (lokaal tarief) of 0800-0113 (gratis).

De BVD en de bommen van links

Berrie Hanselman werkte veertig jaar voor de AIVD en was gespecialiseerd in gewelddadig links extremisme, een onderwerp waar hij vrijdag op promoveerde. Voor zijn proefschrift putte hij uit geheime dossiers. 'Ik schrijf ook over de blunders van de dienst.'

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO ANP

Als de bom was afgegaan was Ed van Thijn, burgemeester van Amsterdam, op 5 november 1985 met bed en al uit zijn slaapkamer gevlogen, vertelt Berrie Hanselman (74) die bijna veertig jaar werkte voor de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD), in 2002 omgedoopt tot Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). De links radicale groep Autonome Cellen Nederland hield Van Thijn onder andere verantwoordelijk voor de dood van kraker Hans Kok in 1984 in een Amsterdamse politiecel en voerde een aanslag op de burgemeester uit. 'De groep radicale krakers had een grote hoeveelheid jerrycans met benzine in het pand naast de ambtswoning geplaatst. De aanslag mislukte omdat de wijzer van het klokje in het ontstekingsmechanisme was blijven hangen in het tapijt. Dus die klok liep niet door en de bom ging niet af. Anders was de muur naar de slaapkamer van Van Thijn eruit geblazen.' De aanslagpoging werd ook in radicaal linkse kringen breed veroordeeld, zegt Hanselman, die vrijdag promoveerde op een onderzoek naar links geweld in Nederland van 1965-2015. Hij analyseerde voor de dienst links radicalisme en putte voor zijn promotieonderzoek onder andere uit zijn eigen nog geheime rapporten over activisme. 'Een groot deel van de linkse activisten wilde niks met geweld te maken hebben', zegt Hanselman. Uitzonderingen waren er zeker. De Revolutionaire Anti-Racistische Actie (RARA) pleegde bijvoorbeeld aanslagen. Eerst richtte de groep zich in de jaren '80 op bedrijven die banden hadden met het Apartheidsregime in Zuid-Afrika. Verschillende vestigingen van groothandel Makro gingen in vlammen op. Door de aanslagen trok Makro zich terug uit Zuid-Afrika. Toch kreeg de groep weinig steun. 'RARA had in 1987 geprobeerd op een bijeenkomst met iets van vierhonderd activisten steun te krijgen voor hun harde acties. Dat mislukte volkomen. Toen is eigenlijk de scheiding al ontstaan tussen de kleine groep die voor geweld en de grote groep die tegen geweld was. En dat is altijd gebeven.'

Overigens merkt Hanselman op dat er vanuit rechts activistische hoek weinig geweld kwam. 'Eigenlijk vrijwel niet. Ook als er ergens een confrontatie tussen links en rechts was, kwamen de eerste klappen uit de linkse hoek.' Het beleid van de Nederlandse overheid werkte ook matigend op radicalisme. 'Die trad meestal redelijk coulant op tegen activisme. Je moet mensen zoveel mogelijk stoom laten afblazen op straat. Alleen als het niet anders kon, volgde er repressie. De zogeheten *Dutch Approach*.' Bij RARA werkte die aanpak niet. In 1988 wist de dienst wie er achter RARA zaten en de politie heeft ze ook opgepakt. 'Leider René Roemersma is toen tot vijf jaar cel veroordeeld. Alleen kwam hij na een half jaar vanwege een vormfout vrij.'

Aanslag door RARA op de Makro in Duivendrecht, september 1985

RARA zou echter terugkeren. Na het einde van de Apartheid nam RARA het in de ogen van de groep onmenselijke asielbeleid van de overheid op de korrel. Er volgden bomaanslagen op ministeries. Zelfs het huis van Aad Kost, staatssecretaris van Justitie, werd opgeblazen. De bom werd met een telefoontje aangekondigd en de bewoners en omwonenden konden op tijd worden geëvacueerd. De foto van de ontredder Kosto met zijn kat in zijn armen bij de puinhopen van zijn huis was wereldnieuws. 'De laatste grote aanslag van RARA was in 1993 op het ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid. Die hadden we kunnen voorkomen maar we kregen toen te maken met het fenomeen *scannerfreaks*. Technenuten die radio- en autotelefoonsignalen uit de lucht konden plukken. RARA maakte daar gebruik van. Zo werden de verzamelpaatsen van volgelingen, auto's, observatieposten,

safe houses en door de dienst gebruikte radiofrequenties geïnventariseerd. Toen heeft de dienst begin '93 moeten besluiten de hele volgploeg terug te trekken en dan ben je gewoon het zicht kwijt. 'Ik had zelf ideeën over hoe we deze laatste aanslag alsnog hadden kunnen voorkomen. Ik kan jammer genoeg niet in de krant ingaan op welke ideeën dat waren. Maar de dienst vond: dit kunnen we beter niet doen.'

Een andere aanslag die er uitspringt, is de moord op Pim Fortuyn in 2002 door dierenrechtenextremist Volkert van der Graaf. Had de dienst geen zicht op hem? 'We waren zeer verrast door deze dodelijke aanslag en we kregen daar geheel terecht veel vragen over vanuit politiek en maatschappij.'

Van der Graaf was verbonden aan de Vereniging Milieu Offensief, vertelt Hanselman. Maar die deed onderzoek

'De explosieven gingen niet af. Anders was de muur naar de slaapkamer van burgemeester Van Thijn eruit geblazen'

naar de boeren die volgens deze groep de wet overtraden. En daar voerden ze dan rechtszaken tegen. 'Hij was voor ons niet interessant, want zijn activiteiten voor de vereniging waren niet geheim en niet gericht op het beschadigen van de democratische rechtsorde. Na de aanslag zijn we gaan zoeken en kwamen we twee meldingen tegen. Die kwamen van hem zelf. Hij was naar de politie gestapt omdat hij bedreigd werd door boeren. Maar verder niets. Je hebt helaas eenlingen die je gewoon niet ziet.' Een mogelijk probleem van het onderzoek is dat de geheime informatie van de dienst waar Hanselman uit put, niet te verifiëren is door andere wetenschappers. 'Dat is deels zo. Vandaar dat ik ook altijd vanaf het begin heb getracht de informatie van de dienst zoveel mogelijk aan te vullen met open bronnen en literatuur. Maar het gaat natuurlijk deels wel om informatie die op een andere manier niet naar buiten kon komen. Een lid van de promotiecommissie zei: "Dan moeten we je maar op je blauwe ogen geloven."

Promotor Paul Abels, oud bijzonder hoogleraar Governance of Intelligence and Security Services in Leiden, heeft heel lang bij de dienst gewerkt. 'Hij was daar mijn collega, en heeft meegelezen. Maar het was niet zo dat Abels heeft gezegd: dit moet je absoluut niet opschrijven. We hebben wel enige discussie over het verwoorden van bepaalde zaken gehad, want anders heb je inderdaad kans dat de dienst er al van tevoren over valt. Overigens heeft de dienst nog geen commentaar geleverd. Ik heb het boek ook niet van tevoren laten lezen. Bij de promotie waren tientallen (oud-)medewerkers aanwezig. Ik ben geen persona non grata.'

Ook co-promotor en universitair hoofddocent aan het Institute of Security and Global Affairs Jelle van Buuren weet alles van links activisme en las mee. 'Natuurlijk bestaat het risico dat ik met een kokerblik naar bepaalde zaken heb gekeken. Ik pleit er ook voor dat de dienst veel sneller stukken vrijgeeft. Bronbescherming is uiterst belangrijk. Maar twintig jaar wachten op het openbaren van stukken vanwege een "inkijk in de werkwijze van de dienst" of het "actuele kennisniveau" van de informatie, is niet nodig. Hoe actueel is die kennis jaren later nog? Meer delen zorgt er ook voor dat er minder wantrouwen zal zijn tegenover de diensten.'

Hanselman vindt ook niet hij het beleid van de dienst en zijn eigen werk achteraf goedkeurt. 'Ik heb nadrukkelijk ook aandacht voor de fouten die zijn gemaakt. Zo ging een directeur van de BVD vlak voor de arrestatie van de RARA-kopstukken in 1988 enorm de mist in. Hij zei in een interview in het AD dat de dienst precies wist wie er achter RARA schuilgingen en dat de leden snel van de straat zouden worden geplukt. Dat was een grote blunder die tot een grote ruzie met de politie leidde. De politie heeft toen sneller moeten ingrijpen dan geweld.'

Hanselman is uiteraard al lang met pensioen maar het huidige linkse activisme, bijvoorbeeld bezettingen door pro-Palestijnse groepen en de klimaatacties van Extinction Rebellion, houdt hij scherp in de gaten. Hij verwacht dat de kans op geweld toeneemt. 'Als ik kijk naar hoe het in het verleden is gegaan, ben ik bang dat meer geweld gewoon een logisch vervolg is van de huidige acties. Vroeger had je ook een heel brede milieubeweging die gewelddoos was. Een kleine groep binnen die beweging, het Earth Liberation Front, vond dat alleen demonstreren niet voldoende was. Die is toen sabotageacties gaan plegen.' Het front stak bijvoorbeeld een winkel met hardhout-producten in brand. 'Ik vrees dat ook nu kleine groepjes - die hardere acties willen - brede gematigde bewegingen gaan kapen. Ik zie bij verschillende groepen, waaronder Extinction Rebellion, ook activisten die ik nog herken uit mijn tijd bij de dienst. Die zie ik dan gewoon op televisie voorbijkomen. Die zijn mogelijk wel gevaarlijk en ik hoop dat die ook door de dienst in de gaten worden gehouden. Al heb ik daar uiteraard geen zicht meer op.'

Berrie Hanselman. Daad en discussie. Links geweld: de invloed van interne discussie en overheidsrespons. Promotie was vrijdag 10 januari

Geneeskundestudent Kim Stolzenbach (25) won op een haar na Heel Holland Bakt en liep tegelijkertijd coschappen. *Mare* ging met haar koekjes bakken. 'Ik ben een echte zoetekauw en kan me gewoon niet inhouden.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN
FOTO'S TACO VAN DER EB

Bakkers klaar? Coschappen lopen en bakken maar!

De buzzer van het Augustijnse meidenhuis gaat, waarna een stem klinkt door de intercom: 'Je mag naar boven lopen en dan moet je het dakterras oversteken.'

Net zo vrolijk als ze de afgelopen maanden was te zien op televisie verschijnt Kim Stolzenbach in de deuropening. 'Dit is de keuken, de plek waar het allemaal gebeurt.' Aan de muur hangt een jaarkalender met halffaakte Schotse mannen in kilts én een planner van Stolzenbach en haar twee huisgenoten. 'Ub, ub, tentamen', 'Interview *Mare*' en 'Jordanië met cordi', staat er op het whiteboard. De koelkast is volgeplakt met foto's van de zeven-dejaars Augustijn bij de opnames van *Heel Holland Bakt*. 'Mijn huisgenootje heeft al deze foto's geprint en opgehangen, lief hè?'

Eind december was in de finale van het twaalfde seizoen van het programma te zien hoe Elise de Graaf er met de winst vandoor ging. 'Dat heeft ze ook totaal verdiend, maar ik denk dat het een muntje was dat twee kanten op kon vallen. Het viel nu net in haar voordeel uit, maar het had ook mijn kant op kunnen vallen.'

Meesterbakker

Echt balen wil de geneeskundestudent, die in de aanloop naar de finale drie keer een speldje voor "meesterbakker" won, niet meer. 'Natuurlijk deed ik dat in het begin wel. Soms schiet het nog wel door mijn hoofd. Dan denk ik: had ik die crème maar net iets dunner gemaakt, of had ik dit maar steviger gebouwd. Maar ik vind het zonde om daar mijn energie aan te verspillen. Het is een te leuke ervaring om het met zulke gedachten tot iets negatiefs te maken.'

Met *Mare* maakt Stolzenbach zelfverzonnen 'Winterse American Cookies' met witte chocolade en cranberries. 'We hebben eerst 125 gram boter nodig.' Ze snijdt een stuk boter af en legt het in een kom. Op de weegschaal verschijnt precies het getal 125. 'Wow, kijk dit! Dit zijn mijn bakkerskills, hoor.'

Al op de basisschool begon ze met bakken. 'Eerst simpele

dingen als cupcakes. Op een gegeven moment keek ik met mijn vader veel naar het programma *Rudolph's Bakery* en bakte ik ieder weekend.' Maar het bakken werd serieuzer toen ze ging studeren, en dan vooral tijdens corona. 'Ik had destijds, net als iedereen, heel veel tijd. Ik ben meer gaan experimenteren en wilde dingen maken waarvan ik geen recept kon vinden, dus verzor ik steeds vaker mijn eigen recepten.'

'Extra' versie van jezelf

Meedoen aan het bakprogramma was al langer een droom, geeft ze toe. 'Ik wilde me eigenlijk al een paar jaar geleden opgeven, maar toen ik ging kijken naar de aanmeldprocedure zag ik dat je iets van tien foto's van verschillende baksels moest aanleveren, maar die had ik helemaal niet. Ik maakte nooit foto's, dus had echt geen schijf van kans.'

Stolzenbach begon al haar baksels vast te leggen. Maar daarmee was ze er nog lang niet. 'Na de aanmelding moet je nog een filmpje maken. Als je daarna door bent moet je twee baksels meenemen naar het kantoor in Amsterdam.'

Voor de laatste toelatingsronde moest ze een opdracht doen in de Brabantse bakkerij van meesterpatissier en medepresentator Robèrt van Beckhoven. 'Dan gaan ze vragen stellen om te kijken of je ook een beetje spraakzaam bent tijdens het bakken. Dat vond ik heel spannend, want ik had het gevoel dat ik de "extra" versie van mezelf moest zijn. Achteraf was ik bang dat ik me te overdreven had gedragen. Uiteindelijk kwam dat gelukkig dus goed.'

Als het deeg is gemixt, voegt Stolzenbach de stukken witte chocolade en cranberries toe. 'Het ruikt wel heel lekker al, we kunnen het wel even proeven. Tijdens het programma zat ik ook de hele tijd alleen maar mijn eigen deeg te eten. Ze hadden er echt een hele aflevering van kunnen maken. Ik ben een echte zoetekauw en kan me gewoon niet inhouden als ik aan het bakken ben.'

'Als ik terugkwam van coschappen at ik gewoon een heel groot stuk taart'

Geen leven

Zodra van het resterende deeg kleine balletjes zijn gedraaid, gaan ze de oven in. 'Ze lopen nog wel uit, dus leg ze maar ver uit elkaar. Dan zakken ze in de oven uit en krijgen ze de koekjesvorm.'

Tijdens de opnames had ze 'echt geen leven', vervolgt Stolzenbach. 'In mei wist ik al dat ik mee ging doen en pas in september - nadat het hele seizoen was opgenomen - mocht ik mijn deelname bekendmaken. Buiten mijn huisgenoten heb ik al die tijd geen vriendinnen gezien. Mijn cordial begon zich zelfs een beetje zorgen te maken. Ik ben namelijk altijd redelijk actief en van de ene op de andere dag was ik er niet meer bij.'

Daar komt bij dat ze doordeweeks ook nog twee van de drie opdrachten moest voorbereiden. 'Je moet je eigen recept verzinnen, dus die ga je thuis eerst proefbakken om te testen. Daar waren mijn huisgenoten heel blij mee natuurlijk. Maar soms als ik terugkwam van coschappen, was ik te moe om avonden voor mezelf te maken, dus dan at ik gewoon een heel groot stuk taart.'

"Berrie Bakt" bekt lekker

Met de andere deelnemers heeft ze nog regelmatig contact. 'We hebben een Whatsappgroep en ik heb er ook

nog eentje met Anne en Elis, de andere twee finalisten. We hebben zo'n hechte band gekregen. Het voelde ook helemaal niet als een wedstrijd, want we hielpen elkaar altijd met de opdrachten. Je maakt zoveel mee samen, dat kan je aan niemand uitleggen.'

Hoewel Stolzenbach na haar studie geneeskunde op de urologie-afdeling wil werken, droomt ze er stiekem toch van om nog iets met haar bakkunsten te doen. 'Ik heb niet de ambitie om een eigen bakkerij te openen, maar het lijkt me wel heel leuk om een boek met bijzondere recepten te maken, geen basic dingen als appeltaart.' Ze heeft al een speciaal Instagramaccount voor haar recepten: "Berrie Bakt". Tijdens mijn studententijd in Leiden heb ik de bijnaam Ber gekregen, afgeleid van Kimberly, ook al heet ik helemaal niet zo. Berrie Bakt bekt wel lekker, vind ik. Ik wil daar ook wel wat meer plaatsen, want ik heb wel het gevoel dat ik hier nu wat mee moet doen.'

Het hele huis ruikt inmiddels naar speculaaskruiden en pumpkin spice. Al na minder dan een kwartier mogen de koekjes uit de oven. Stolzenbach is tevreden. 'Wauw, kijk, mooie lichtbruine kleur ook.' En na de eerste hap: 'Ik ben normaal niet zo'n koekjesbakker, maar ze zijn echt perfect!'

Berrie Bakt... Winterse American Cookies	
Ingrediënten	Bereiding
- 125 gr roomboter	- Zorg dat de boter op kamertemperatuur is en klop deze met de suiker luchtig
- 100 gr licht bruine basterdsuiker	- Voeg het ei toe en mix tot het helemaal is opgenomen
- 100 gr kristalsuiker	- Meng de bloem, kruiden, zout, bakingsoda en bakpoeder
- 1 ei	- Zeef boven het botermengsel en mix door
- 250 gr bloem	- Spatel als laatst de witte chocolade en cranberries door het koekdeeg
- 1 el pumpkinspice of koek- en speculaaskruiden	- Vorm balletjes (ca. 20) en leg op een bakplaat met bakpapier. Zorg voor voldoende ruimte tussen de koekjes zodat ze kunnen uitlopen
- 1/2 tl zout	- Bak in een voorverwarmde oven op 180 graden in 10-12 minuten gaar
- 1/2 tl baking soda	
- 1/2 tl bakpoeder	
- 180 gr witte chocolade in stukjes	
- 120 gr gedroogde cranberries	

Hoe voorkom je tienerterrorisme?

Promovendus Nina van Capelleveen onderzoekt hoe de overheid het best kan ingrijpen bij minderjarigen met zulke extreme denkbeelden dat ze weleens kunnen leiden tot geweld. 'Jongeren moeten zelf naar de rechter kunnen stappen.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

'Als iemand het label "geradicaliseerd" krijgt dan kunnen er heftige overheidsmiddelen worden ingezet'

Het is september 2024 als drie verdachten uit Hengelo worden aangehouden voor opruiing tot terrorisme, omdat ze in chatgroepen anderen aanzetten tot het plegen van aanslagen. Een van hen is pas zestien jaar. Hij wordt naast opruiing ook opgepakt voor deelname aan een terroristische organisatie: The Base, een rechts-extremistische paramilitaire organisatie. 'Dit was in Nederland', vertelt promovendus bij jeugdrecht Nina van Capelleveen, die onderzoek deed naar radicalisering bij jongeren en overheidsingrijpen. 'Maar dit is veel groter dan Nederland. Het is een internationale organisatie. Een beetje gek om het zo te noemen, want echt goed georganiseerd kun je het niet noemen.' Leden van The Base worden ook wel als 'neonazi's' aangemerkt. De beweging streeft namelijk naar een samenleving waarin de witte mens dominant is en er geen plek is voor mensen die in hun ogen niet aan het juiste beeld voldoen. Om dit te bereiken is volgens hen een burgeroorlog nodig die de gehele samenleving laat instorten. In januari 2024 heeft de Europese Unie The Base op de terrorismelijst geplaatst. Toen Van Capelleveen in 2019 begon aan haar onderzoek, wist ze nog niet hoe belangrijk het thema meer dan vijf jaar later zou zijn. 'Het onderwerp is nu eigenlijk nog actueler dan toen ik startte met het onderzoek. Je hoort veel berichten over dat de verdachten van terroristische feiten steeds jonger zijn. Het om en de Raad voor de Kinderbescherming maken zich er zorgen over. Er komt steeds meer aandacht voor het onderwerp.' De promovendus ziet een 'voorzichtige verbreding' als het gaat om de algehele blik op radicalisering. 'Alle stukken die ik las aan het begin van mijn onderzoek, waren nog heel erg toegespitst op het jihadisme. En het hele aanpakbeleid van radicalisering zoals we dat in Nederland op dit moment kennen, is ontstaan als reactie daarop. Maar nu komt ook radicalisering bij extreemrechts veel meer aan bod, evenals anti-overheidsradicalisering. Radicalisering op zich is niet strafbaar. Je mag natuurlijk alles denken wat je wilt, maar als dat leidt tot geweld, vernieling, discriminatie of het voorbereiden van een aanslag, is dat wel een strafbaar feit.'

Wat radicalisering precies inhoudt, mag wat betreft Van Capelleveen beter vastgesteld worden. 'Het kan nu per gemeente verschillen wanneer iemand onderwerp wordt van gesprek, en dat heeft ingrijpende gevolgen. In de ene gemeente krijgt iemand sneller het label "geradicaliseerd" dan in de andere. Als je dat label eenmaal hebt, kunnen er heftige overheidsmiddelen worden ingezet. Met een duidelijke definitie kun je dat voorkomen.' Maar wat gebeurt er dan met zo'n jongen van zestien, als er signalen zijn dat hij zorgt voor opruiing tot terrorisme en zelf deelneemt aan een terroristische organisatie? 'Er kan eigenlijk vanuit drie rechtsgebieden worden opgetreden: het jeugdstrafrecht, het jeugdbeschermingsrecht en het bestuursrecht. Vanuit het jeugdstrafrecht kan een minderjarige bijvoorbeeld een contactverbod of meldplicht opgelegd krijgen. Ook kan de jongere verplicht worden met een geloofsdeskundige in gesprek te gaan. Soms wordt een social-media-verbod opgelegd, veel radicalisering gebeurt namelijk online.' Als de ontwikkeling van een kind bedreigd wordt, kunnen er kindbeschermingsmaatregelen worden opgelegd, vertelt de promovendus. 'Dus wat je bijvoorbeeld in het verleden ook gezien hebt is dat kinderen in een gesloten accommodatie voor jeugdhulp werden geplaatst om gevaar van uitreizen tegen te gaan. Maar ze kunnen bijvoorbeeld ook een ondertoezichtstelling krijgen opgelegd. Het is dus aan de rechter om te oordelen of er door radicalisering sprake is van zo'n ontwikkelingsbedreiging of niet. Je ziet dat ze daar nog heel erg zoekende in zijn, omdat dit rechtsgebied niet zo is ingericht op radicalisering.' 'Aan de andere kant zie je dat het bestuursrecht in reactie op radicalisering totaal niet ingericht is op minderjarigen. Wat de overheid dan kan doen is ook weer het opleggen van een contactverbod of meldplicht, maar ook een uitreisverbod. Het zijn dezelfde interventies als bij het jeugdstrafrecht, maar bij het bestuursrecht - in tegenstelling tot het jeugdstrafrecht - hoeft er voor het inzetten van deze interventies geen verdenking te zijn van een strafbaar feit.' Vanuit het recht is nog weinig gekeken naar overheidsop treden bij radicalisering bij minderjarigen en dat terwijl juist zij volgens Van Capelleveen kwetsbaar zijn. 'Als de overheid om wat voor reden dan ook optreedt, hebben kinderen een heel andere positie dan volwassenen in het recht. Ze kunnen niet altijd zelf naar de rechter stappen om ergens tegenin te gaan, ze zijn dan afhankelijk van hun ouders. Ook kan het proces soms lastig te begrijpen zijn voor jongeren. 'Jongeren zijn kwetsbaar, dus moet er extra voorzichtig met hen worden omgegaan. Ze zouden op een aantal gebieden meer bevoegdheden moeten krijgen, zodat ze bijvoorbeeld wel zelf naar de rechter kunnen stappen.' Daarbij, benadrukt Van Capelleveen, is het dus belangrijk om te kijken vanuit welk recht er wordt opgetreden. 'Voor welk recht je kiest, hangt af van het doel dat je nastreeft. Als er vooral wordt gekeken naar ingrepen om het belang van de minderjarige te beschermen, doordat de radicalisering een risico vormt voor de ontwikkeling, zou de overheid moeten kiezen voor het jeugdbeschermingsrecht. Als er meer publieke belangen op het spel staan, zoals de nationale veiligheid, komt het jeugdstrafrecht in beeld.' De promovendus heeft een stappenplan ontworpen, zodat weloverwogen keuzes voor overheidsingrijpen gemaakt kunnen worden. Wat haar betreft wordt het bestuursrecht op minderjarigen helemaal niet meer toegepast. 'Het bestuursrecht is niet ingericht op minderjarigen en kent dus weinig manieren om hen extra te ondersteunen. In die radicaliseringszaak van de zestienjarige jongen van The Base wordt bijvoorbeeld geen advocaat aan hem toegekend, terwijl ingrijpende maatregelen worden ingezet. Door dat wel te doen kunnen we jongeren een sterkere procespositie geven en de kans dat een minderjarige kan participeren in zo'n proces groter maken.'

Het gevaar van goochelen met p-waarden

Statistieken zoals p-waarden zijn belangrijk in veel onderzoeksgebieden, maar zorgen ook voor verwarring en verkeerde interpretaties. Onderzoekers gebruiken Open Science om te voorkomen dat misleidende wetenschap de norm wordt. 'We moeten allemaal eerlijker en transparanter zijn.'

DOOR DALLYCE VETTER

'In sommige natuurkundige vakgebieden kun je simpelweg honderden miljoenen resultaten genereren', zegt universitair hoofddocent psychologie Eiko Fried. 'Maar dat geldt niet voor de sociale of klinische wetenschappen. Je kunt maar een beperkt aantal mensen onderzoeken in een klinische trial of een experiment.' Daarom wordt er gebruikgemaakt van statistiek. Volgens Fried is het belangrijkste doel van statistische methoden om te voorkomen dat we metingen moeten doen bij alle mensen in de gehele bevolking. In plaats daarvan doen we steekproeven en vervolgens worden er conclusies getrokken over de bevolking.' In de competitieve wereld van het wetenschappelijk publiceren kunnen statistieken - en met name de zogenaamde p-waarde - de doorslag geven tussen het wel of niet publiceren van een artikel. De druk om alsmoer te blijven publiceren kan ertoe leiden dat onderzoekers twijfelachtige statistische gegevens gebruiken, waarbij ze selectief data uitkiezen en alleen de meest interessante p-waarden vermelden. Deze praktijk staat bekend als p-hacking. Het gebruik - en misbruik - van statistieken in onderzoek en de gevolgtrekkingen die op basis daarvan worden gemaakt, mogen dus best eens onder de loep worden genomen. 'Ik zie vaak dat p-waarden verkeerd worden gebruikt of geïnterpreteerd', zegt Fried. 'Ze zijn niet heel gemakkelijk te begrijpen.' Volgens Fried geeft een p-waarde aan hoe verrassend je data zijn met betrekking tot de nulhypothese. 'De nulhypothese is in feite het tegenovergestelde van wat je voorspelt met je hypothese', vertelt Anna van 't Veer, universitair docent methodologie & statistiek bij psychologie. 'Een standaard voorbeeld van een nulhypothese is dat er geen effect is of geen verschil tussen groepen.' Als je in je hypothese stelt dat mannen langer zijn dan vrouwen, dan is je nulhypothese dat er geen verschil is in hun lengte. Stel dat je dit als onderzoeker wilt testen; dan meet je de lengtes van mannen en vrouwen en vergelijk je de lengteverschillen tussen de twee groepen, legt Fried uit. 'Een statistische test geeft je dan een p-waarde die aangeeft hoe verrassend je bevinding is gegeven de nulhypothese. Als je een groot lengteverschil tussen de twee groepen vaststelt, is dit een zeer verrassend resultaat omdat je nulhypothese stelt dat er geen verschil is.' Hoe verrassender het resultaat, hoe lager de bijbehorende p-waarde. Van 't Veer plaatst hierbij wel een kanttekening: 'Een kleine p-waarde kan ook puur toeval zijn.' In veel onderzoeken moet de p-waarde lager zijn dan 0,05 om als significant te worden beschouwd. Dit staat gelijk aan een kans van 5%, of één op twintig, dat een resultaat wordt gevonden dat minstens zo extreem is, zelfs als de nulhypothese waar is en er geen daadwerkelijk verschil is tussen de groepen. Als je een onderzoek doet waarin je de lengtes van man-

nen en vrouwen vergelijkt en een p-waarde van 0,05 hebt, betekent dit in de praktijk dat er nog steeds een mogelijkheid is dat er geen verschil is tussen de lengtes, maar dat je toevallig een groep bijzonder lange of korte mensen hebt gemeten. Als je twintig willekeurige steekproeven zou doen, kun je verwachten dat zo'n afwijkend resultaat één op de twintig keer voorkomt, gewoon door puur toeval. Een p-waarde die nog lager is dan 0,05 verkleint de kans op zo'n afwijking, maar aangezien een p-waarde nooit nul kan zijn, is er altijd wel wat onzekerheid. Fried ziet nog een potentiële valkuil. 'Een p-waarde geeft niet aan hoe waarschijnlijk je theorie is.' Zelfs onderzoekers vergissen zich hier wel eens in. 'Onze p-waarde is erg klein dus onze hypothese is juist', zeggen ze dan. Helaas werkt dat niet zo. Je toont wel aan dat de nulhypothese erg onwaarschijnlijk is, maar dat ondersteunt nog niet jouw alternatieve verklaring.' Zelfs nadat ze hun statistieken hebben uitgewerkt, moeten onderzoekers dus nog steeds goed opletten dat ze hun resultaten op de juiste manier interpreteren. P-hacking was de afgelopen jaren een veelbesproken onderwerp in verschillende vakgebieden, van psychologie tot economie. Er is sprake van p-hacking wanneer onderzoekers een groot aantal statistische tests uitvoeren op de data totdat ze lage p-waarden vinden. Vaak kiezen ze er dan voor om alleen deze lage waarden te vermelden. Van 't Veer: 'Als ze die waarden selectief rapporteren om zo positieve bevindingen te kunnen publiceren, leidt dat tot onbetrouwbare conclusies.' Deze praktijken zijn volgens Fried niet zonder gevaar. 'Een voorbeeld dat ik tegenwoordig vaak aanhaal is het gebruik van psychedelica voor het behandelen van geestelijke gezondheidsproblemen, want daar doe ik momenteel onderzoek naar.' Hier kan misbruik van p-waarden leiden tot de goedkeuring van nieuwe medische behandelingen die 'momenteel niet erg goed werken en niet veilig zijn', aldus Fried. Hoe kan misbruik van statistieken worden voorkomen, gezien de mogelijke gevolgen? 'We moeten allemaal eerlijker en transparanter zijn', zegt Fried. 'Als de auteurs van al die papers die problematisch lijken te zijn hun data openbaar zouden delen, dan konden we hun resultaten gewoon controleren.' Van 't Veer is het daarmee eens. 'Dat anderen fouten in onze data en analysecodes kunnen vinden is juist een goede zaak.' Hedendaagse initiatieven om wetenschappelijk onderzoek transparanter te maken vallen onder de noemer Open Science. Van 't Veer, die samen met Fried en anderen de Open Science Community in Leiden oprichtte, wil met dit initiatief onderzoek 'toegankelijker, inclusiever en transparanter te maken. Het maakt het voor anderen gemakkelijker om inzicht te krijgen in het onderzoeksproces in plaats van alleen het eindresultaat.' Van 't Veer: 'Als wetenschappers hebben we een maatschappelijke verantwoordelijkheid om ons werk naar behoren uit te voeren. Ik denk dat onderzoekers hun stappen zorgvuldiger doordenken en vastleggen als ze van plan zijn om hun werk te delen. Als je je hypothesen vooraf specificeert met behulp van zogenaamde preregistratie, kun je ervoor zorgen dat de statistische analyses die je uitvoert nadat je data zijn verzameld, valide zijn. Zo kun je niet in de verleiding komen om de meest gunstige p-waarde eruit te pikken en alleen die te vermelden.' Zelfs als een onderzoeker niet bewust van plan is iets verkeerd te doen, kunnen bepaalde beslissingen tijdens een statistische analyse de betrouwbaarheid van de resultaten beïnvloeden. De transparantie die Open Science biedt, helpt ons dus om ons werk geloofwaardiger te maken en beter af te stemmen op het daadwerkelijke bewijs.'

Consumenten vechten om tv's met hoge kortingen tijdens Black Friday in de VS

Waarom vakevaluaties niet voldoen

Er is van alles mis met hoe de kwaliteit van vakken en docenten wordt geëvalueerd, schrijft universitair docent **Gabriel Inzaurrealde**. 'Onderwijs is geen handelswaar. De docent biedt geen product aan.'

De woorden 'evaluatie', 'prestatie' en zelfs 'controle' hebben positieve connotaties: we willen alles kwantitatief beoordelen zodat er gemeenschappelijke criteria zijn voor alle belanghebbenden. Wie is er nu tegen het beoordelen van vakken en docenten? Dat zien we als 'kwaliteitsbewaking'. Toch zien we bij kwantitatieve evaluaties een aantal zeer belangrijke punten over het hoofd.

1. Ons kwantitatieve beoordelingsmodel is afgeleid van het bedrijfsmodel. In het bedrijfsleven worden prestaties uitgedrukt in cijfers, en de meeste vormen van markevaluatie zijn gebaseerd op waarneembare, voorspelbare en kwantificeerbare processen. De resultaten van onderwijs zijn daarentegen immaterieel en niet te kwantificeren. Maar zelfs als onderwijs een

handelswaar is geworden, is de logica van onderwijs niet hetzelfde als die van de markt. Een docent biedt geen product aan, zelfs geen diploma. Docenten hebben een faciliterende rol: ze maken leren mogelijk. Het belangrijkste deel van hun werk is om studenten aan te zetten tot verandering. Een student is geen klant die alsmaar tevreden moet worden gesteld, maar een leerling die moet worden uitgedaagd en zichzelf moet aanpassen. Wat goed is voor de markt – uniformiteit, functionaliteit, transparantie, kwantiteit, winstgevendheid, gemak, snelheid – is slecht voor het onderwijs.

2. Kwantitatieve evaluatie leidt tot standaardisering. Om het onderwijsproces te kunnen sturen, moet een staat of bedrijf standaardiseren. Er moet homogeniteit gecreëerd worden om grootschalige meetmodellen te ontwikke-

len en zo dingen te vergelijken die eigenlijk niet te vergelijken zijn. Maar iedere les en ieder vak zouden juist een risico moeten zijn, of zelfs een experiment, waarbij een groep mensen in aanraking komt met het onvoorspelbare. Dat kan niet in punten of percentages worden uitgedrukt. Gestandaardiseerde en kwantitatieve beoordelingen helpen een vak weliswaar te stroomlijnen, maar staan vernieuwing in de weg. Dit leidt tot herhaling en voorspelbaarheid.

3. Een goede cursus is niet te vergelijken met een andere cursus. Elke cursus is nieuw, zelfs als die al eerder is gegeven. Een goede docent geeft nooit twee keer dezelfde cursus. Lessen waarin kennis wordt ontwikkeld, zijn lessen waarin iets gebeurt. Daarom zijn de beste vakken niet die waarbij zonder obstakels een vooropgesteld doel wordt bereikt, maar die waarbij wordt afgewe-

ken, waarbij onverwachte inzichten of ontdekkingen aan bod komen, zowel van de docent als van de studenten. Voor kennis is tijd nodig. En dat kan langer duren dan het tijdsbestek van een les of zelfs de hele cursus. De ideale cursus is niet de perfecte cursus, maar een met losse eindjes. Niet de volledige of voltooide, maar de onvoltoerde cursus die sporen achterlaat en verder reikt dan het klaslokaal. Maar worden die aspecten ook meegenomen in ons uit het bedrijfsleven geplukte evaluatiemodel?

4. Vakevaluaties mogen niet gebaseerd zijn op vertkiesingslogica. Evaluatieformulieren kun je vergelijken met het stembiljet van een zweepende kiezer. Door anonieme evaluaties gaan docenten zich richten op de kleinste gemene deler om zo veel mogelijk studenten voor zich te winnen. Kennis is intrinsiek democratisch om-

dat het voor iedereen toegankelijk is; het wordt niet verkozen of goedgekeurd door een meerderheid, zoals in de politiek. Een ideale cursus leidt vaak tot wrijving en voldoet niet altijd aan ieders verwachtingen, zelfs niet aan die van de meerderheid. En als dat wel het geval is dan zou de docent hier juist vraagtekens bij moeten zetten.

5. Evaluaties mogen niet gebaseerd zijn op politielogica. De onderwijsomgeving is geen toneel van tegenstrijdige belangen; de belangen van de docent en de studenten vullen elkaar aan. Aan de oorspronkelijke onderwijs situatie ligt een zoektocht naar intellectuele emancipatie ten grondslag, en vertrouwen vormt daarvoor de basis. Een docent blijft bijna altijd trouw aan zijn roeping want zijn passie en prioriteit is communicatie en kennisoverdracht. Maar bij een individuele, anonieme en kwantitatieve evaluatie wordt het klaslokaal juist gezien als een toneel van potentiële conflicten. Het doel is om excessen te voorkomen, maar het resultaat is dat de onderwijs situatie wordt herdefiniëerd als een machtsevenwicht tussen wantrouwende partijen. Deze opvatting, meer een aanname dan een werkelijk doordacht idee, heeft een performatief effect. Van meet af aan wordt de docent in de rol van potentiële boosdoener geplaatst en de student in die van potentieel slachtoffer dat de mogelijkheid krijgt om een klacht in te dienen. De studenten verbergen hun stem en de docenten hun intenties.

6. Je geeft studenten de regie door hen het woord te geven, niet een formulier. De anonieme en kwantitatieve evaluatie gaat via een formulier met een reeks vooraf geformuleerde stellingen om een vak binnen tien minuten en met vijf cijfers te beoordelen. Of het nu positief of negatief is, dit soort afstandelijke kritiek vergt geen inzet of verantwoordelijkheid van de studenten. Verantwoordelijkheid zou namelijk betekenen dat je in staat en bereid bent om in het bijzijn van anderen te reageren en je woorden te onderbouwen. Maar de student beoordeelt in het geheim, anoniem en alleen, zonder ideeën uit te wisselen met anderen, zonder zelfs maar de logica van de evaluatie zelf of de criteria ervan in twijfel te kunnen trekken. Studenten worden niet uitgenodigd om na te denken of om de moeite te doen een idee te formuleren of te begrijpen, of om anderen te overtuigen: dat zijn juist de vaardigheden die bijdragen aan hun intellectuele ontwikkeling waarmee ze de regie over hun eigen leerproces kunnen voeren.

In plaats daarvan worden docenten beoordeeld via een geheime procedure waarin ze zich niet met argumenten kunnen verdedigen, en dus proberen ze de evaluaties op demagogische wijze te beïnvloeden. Voor hun eigen bescherming worden studenten geïsoleerd binnen de privacy, anonimiteit en oppervlakkigheid van hun 'stem'. Ze worden gezien als een getal, een numerieke meerderheid: stil, angstig en gemakkelijk te manipuleren. Bovendien worden ze gedwongen om een dubbele houding aan te nemen tegenover de docent: één voor het publiek en één in het geheim. Dit is niet leerzaam voor de student, maar werkt hypocrisie in de hand.

7. Een cursus is niet bedoeld om consensus te bereiken. Maar om controversie en nieuwsgierigheid op te wekken. Een naïeve student die tijdens de cursus dingen hoort die hij of zij al dacht of geloofde, zal een docent in de oppervlakkige evaluatie belonen als die vooroordelen in de les worden bevestigd. En een student die in zijn of haar comfortzone wil blijven en een uitleg gemakkelijk en begrijpelijk vindt, zal ook geneigd zijn om de docent goed te keuren. Als een docent alleen nog maar de student tevreden wil stellen, verandert de cursus van een avontuur vol kennis en reflectie in een oppervlakkig verhaal. Alles wordt dan zo eenvoudig mogelijk gehouden om wrijving te voorkomen. Kwantitatieve evaluaties bestraffen de excentrieke docent die niet bang

is om uniek te zijn en belonen de voorspelbare en demagogische docent.

8. Kennis zonder duidelijke praktijktoepassing wordt bestraft. Beginnende studenten moeten beantwoorden hoe relevant een vak is dat ze hebben gevolgd, maar de meeste theoretische kennis levert geen tastbare resultaten op. Theoretische reflectie garandeert in de meeste gevallen geen banen of concrete vaardigheden. Studenten hebben tijd nodig om dit te begrijpen maar staan vandaag de dag onder grote druk en moeten voortdurend tentamens afleggen, waarbij verspilde tijd geld kost. Dit systeem zet niet aan tot reflectie maar tot een berekenende houding.

9. Mechanische en anonieme evaluatie zorgt voor extra stress. Universiteitsdocenten staan onder grote druk: weinig arbeidszekerheid, managementtaken die de docent ook een bestuurder maken, de verplichting om artikelen te 'produceren' en een overvol lesprogramma. Vanwege deze druk en strenge controle willen docenten niet het risico nemen om elk jaar hun vakken te vernieuwen. Ze kiezen voor een eenvoudige, repetitieve en beproefde formule die zekerheid biedt. Vernieuwen en experimenteren met nieuwe lesinhoud is gevaarlijk en kan hen punten kosten bij studenten en ze zo in een kwaad daglicht zetten bij hun leidinggevend. Een docent die geen nieuwe risico's neemt, komt vast te zitten in de routine.

10. Kwantitatieve evaluatie leidt vaak tot één bepaald patroon van docenten. Een goede docent is niet iemand die zomaar door een andere docent vervangen kan worden, maar iemand die ook zijn persoonlijkheid laat zien in zijn onderwijsstijl. Goede docenten leggen niet alleen de stof uit, maar brengen ook hun eigenheid, stijl, persoonlijke talent, stem, gebaren en zelfs hun obsessies over. Een docent laat zijn stempel achter op wat hij overdraagt.

11. Het achterliggende doel van een kwantitatieve evaluatie is controle uitoefenen op docenten en studenten. Tegenwoordig worden vakevaluaties vooral gebruikt om docenten te beoordelen en de manier waarop hun leidinggevenden hen waarderen of eventueel bestraffen te beïnvloeden. Een slechte evaluatie is niet iets nuttigs of leerzams, maar iets dat direct negatieve gevolgen heeft voor zijn of haar werk. Iets om bang voor te zijn, niet iets dat aanzet tot reflectie. Een lagere score is een risico dat een docent zich niet kan veroorloven. En de student ook niet. Want elke vermindering in prestatie kost geld. Daarom eist de student ook een soort 'examenstraining' van de docent in plaats van een echte cursus. In dit systeem van wederzijdse controle blijft alleen de manager onaangetast. Die wordt door niemand – student noch docent – gecontroleerd. De manager kan naar eigen inzicht handelen en zijn of haar grootste belang is niet kennis of reflectie, maar het budget. We moeten ons grote zorgen maken over de kwaliteit van het onderwijs en het soort student dat we willen zien. Docenten verdienen de kans om hun talenten te tonen in de klas zonder het gevoel te hebben dat ze midden in een Amerikaanse verkiezingscampagne zitten waarin ze iedereen te vriend moeten houden. Onze huidige manier van evalueren is vergelijkbaar met het Michelinsterstelsel: gebaseerd op vooroordelen die vrijheid en diversiteit aan banden leggen en ons dwingen volgens vaste patronen te werken die weinig met onderwijs te maken hebben. Studenten moeten vrij, actief en open kunnen deelnemen aan de evaluatie van hun vakken. Ze moeten worden aangemoedigd om op hun eigen vaardigheden te vertrouwen en gezamenlijk een weloverwogen beoordeling te maken van de leerervaring.

Gabriel Inzaurrealde is universitair docent aan het Leiden University Centre for the Arts in Society

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4.500 te boven gaan

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 20 leerlingen. Groep 4 t/m 9. **Voortgezet onderwijs**: *Engels, 3 mbo. *Nederlands, brugklas mavo-havo. *Rekenen, VSO Waterland. *Nederlands, 4 havo. **Leiden-Zuid**, *6 leerlingen basisonderwijs, van wie één met dyslexie. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Gezocht: Student sinologie die het leuk vindt **onderzoek te doen** naar historische gebeurtenissen en naar leven in jaren 70 in China **tbv roman**. Inschatting max 2 dagen in totaal, **vergoeding 100 euro**. Interesse? Mail motivatie naar Vjedewitte@gmail.com.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijftiendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, [+31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com]

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl of weekbladmare@protonmail.com
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Opplage circa 5.000

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marcjélie van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Marieke Noltén (stagiair)

Medewerkers:
Emiel Beinema | Lente van den Berg | Remco Breuker | Lisa Boshuizen | Josette Daemen | Lorenzo Gerritsen | Mathijs de Jong | Pol Koopman | Henrik Laban | Zahra Menguellati

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan
Illustraties: Bas van der Schot | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties:
Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, Telefoon 023 - 571 47 45
E-mail sales@bureauvanvliet.com
bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emarā | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

Polarisatie op je verjaardag

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
FOTO ANNELOES VAN DEN ADEL

Hoe bewaar je de vrede als je cultuurvrienden uit de Randstad en je pvv-vrienden van het Brabantse platteland op je verjaardag komen? Spoiler: niet. Thijs van de Meeberg maakte er een voorstelling over. ‘Weinig pvv-stemmers gaan naar het theater, dus ik vind het interessanter om het voor hen op te nemen.’

Cabaretier Thijs van de Meeberg (36) weet nog goed wanneer hij ontdekte dat sommige meningen niet overal even goed aanslaan. Het was in de periode dat de boeren de snelwegen aan het blokkeren waren. ‘Ik stond na een toneelpremière te borrelen met mijn cultuurminnende vrienden uit de Randstad, toen ik kritiek uitte op de stikstofregels en de boosheid van de boeren zei te begrijpen. Maar zij bleken mijn visie mega te veroordelen. Daar was ik erg over verbaasd.’

Van de Meeberg groeide op in het Brabantse Nuenen, waar hij met vriendjes speelde op boerderijen - ‘daar heb je veel plekjes om je te verstoppen’ - en met wie hij op scouting zat. Tot op de dag van vandaag is hij bevriend met hen, onder wie twee mannen die voor de pvv werken. ‘Het wonderlijke is: als ik met mijn pvv-vrienden ben hoeft ik me nooit te verantwoorden voor mijn Groen-Links-vrienden. Maar bij mijn cultuurvrienden moet ik altijd uitleggen hoe die vriendschap in elkaar zit en waar ik het met hen over heb. Het voelt alsof er aan de linkerkant meer oordeel is over rechts dan andersom. Maar ik wil helemaal geen partij hoeven kiezen. Met beide groepen deel ik andere dingen.’

In die tegenstelling zat uiteindelijk inspiratie voor zijn vierde solovoorstelling *Met de beste bedoelingen*, die hij donderdag 23 januari speelt in de Leidsche Schouwburg. ‘Ik zei tegen mijn regisseur: “Mijn sociale leven is zo gepolariseerd, dat ik eigenlijk niet meer mijn verjaardag kan vieren.” Toen zei hij: “Dat is een goed uitgangspunt voor een show: een verjaardag die uit de hand loopt.” In november 2023 ging de voorstelling in première en die is met de dag actueler geworden.’ Daarvoor kon hij putten uit de werkelijkheid. ‘Hoe dichterbij de waarheid blijft, hoe absurder het wordt’, zegt Van de Meeberg. ‘Ik heb een vriendin met een Surinaamse achtergrond. Ik vond het spannend om haar aan beide vriendengroepen voor te stellen. Ik vreesde dat mijn pvv-vrienden racistische grappen zouden maken en mijn cultuurvrienden overvloedig excuses zouden maken voor het slavernijverleden. Ik wilde mijn vriendin beschermen voor het ongemak dat aan beide kanten kon ontstaan.’

In het echte leven verliepen de ontmoetingen weliswaar zonder problemen, maar op het podium is dat wel anders. ‘In mijn voorstelling zet ik het contrast op scherp. De samenkomst van mijn pvv- en pvvd-vrienden escaleert volledig, terwijl ikzelf het liefst naar de gang vertrek om maar geen kant te hoeven kiezen. Ik bewaar graag de vrede en ben conflictvermijdend.’ De vraag die Van de Meeberg daarmee opwerpt: wat is er eigenlijk mis met een stevige woordenwisseling? ‘Van nature wil ik wrijving voorkomen, maar het er niet over hebben is niet de oplossing. Dat is ook in superveel gezinnen gebeurd tijdens de covidcrisis. Ook in mijn gezin. Mijn zus was een anti-vaxer, terwijl mijn moeder daar lijnrecht tegenover stond. Door het er dan maar niet over te hebben bestaat het gevaar dat de ander niet meer wordt gehoord en raak je elkaar juist kwijt.’

De Volkskrant schreef over de show dat Van de Meeberg een ‘verfrissende manier heeft gevonden om actuele discussies aan te snijden’. Wat is die manier? ‘Ik wilde een vorm vinden die niet belerend is, waarbij ik belangrijke maatschappelijke thema’s aanstip zonder die te duiden en zonder stelling in te nemen. Ik wilde voorkomen dat ik zou preken voor eigen parochie. Weinig pvv-stemmers gaan naar het theater, dus ik vind het interessanter om het voor hen op te nemen. Als de meeste mensen vinden dat het verkeerd is dat Wilders op bezoek gaat bij premier Netanyahu, moet ik dat dan nog zeggen?’ Zijn vrienden zijn - ook na het zien van de voorstelling - nog steeds bevriend met hem, benadrukt Van de Meeberg grappend. ‘Ik denk dat vooral mijn plattelandsvrienden zich meer gehoord voelen dan ze van tevoren dachten. Hun gedachtegoed sluit niet altijd aan bij mijn wereldbeeld, maar dat hoeft niet ten koste te gaan van de vriendschap. Iemand is zo veel meer dan zijn of haar politieke voorkeur. Ik ben met hen opgegroeid en het zijn de mensen die er altijd voor me waren wanneer ik ze nodig had.’

En zijn cultuurvrienden? ‘Die hebben me ermee gecompliceerd dat het is gelukt om de zorgen te laten zien van de mensen met een tegengestelde politieke kleur. Kijk, ik ben het politiek meer eens met mijn cultuurvrienden, maar ik vind ook dat de linkerkant best wel kan demoniseren en alle pvv’ers over één kam kan scheren.’ Dat Van de Meeberg zich beweegt in twee totaal verschillende groepen, leidt soms tot opvallend gedrag, erkent hij. ‘Ik ga als psv-supporter bijvoorbeeld regelmatig met mijn plattelandsvrienden naar het stadion. Daar roep ik ook weleens homofobe opmerkingen naar de scheidsrechter die ik bij mijn cultuurvrienden niet zou maken. In het stadion lijken andere normen te gelden, in een andere setting. Bovendien ben je er superanoniem. Terwijl ik eigenlijk helemaal niet achter dat soort uitspraken sta, er zelfs tegen ageer. Toch ontstaat er een soort groepsdynamiek.’ Van de Meeberg wil maar zeggen: generaliseren ligt al snel op de loer, terwijl dat oordeel snel zal wegvallen als mensen een-op-een met elkaar in gesprek gaan. ‘Iemand kan demonstreren tegen een aze in zijn wijk, maar compassie hebben met het verhaal van een individuele vluchteling. Het is soms laf om geen kant te kiezen, maar ook oneerlijk om dat wel te doen. Dat is het dilemma van de voorstelling.’

Thijs van de Meeberg, *Met de beste bedoelingen*.
Leidsche Schouwburg, donderdag 23 januari 20.15 uur.
Vanaf €14,50,-

‘De eerste nacht werd er gelijk al ingebroken’

DOOR EMIEL BEINEMA
FOTO TACO VAN DER EB

Huis: ‘Stad van de Godinnen’
Kamer: 25m²
Huur: €325
Bewoners: 4

Hoe kom je aan een antikraak-woning in een universiteitsgebouw aan de Witte Singel?

‘Ik heb gewoon op alle kamers die ik kon vinden gereageerd. Nul standaarden. En zo ben ik toevallig bij iets supergeweldig uitgekomen. Het is heel groot, als ik naar college ga hoef ik slechts twee minuten te lopen en ik betaal weinig. Hier wonen heeft ook minpuntjes, maar ik ben er heel blij mee.’

Minpuntjes, zoals?

‘Mijn medebewoners en ik zitten hier

om het gebouw te beschermen tot ze er weer wat mee gaan doen, daarom mogen we hier tegen een lage prijs wonen. Maar we kunnen er elk moment uitgezet worden. Dan heb ik volgens mij iets van twintig dagen om op te krassen. Ik hoop dat dat nog een paar jaar duurt en ik hier net mijn bachelor af kan maken, maar dat kan niemand me beloven. ‘Het gebouw is ook duidelijk niet gebouwd om in te wonen. Ik word wakker gehouden door de geluidsoverlast en de warmte-isolatie is ook niet zo goed. Maar inmiddels is de verwarming gefixt en heb ik zelf wat dekens aangeschaft, dus dat gaat al beter. ‘Verder was het in het begin nog wat werk om de “anti-” in “antikraak” te regelen. De aller-allereerste nacht in au-

gustus, toen ik voor het eerst uit huis sliep, is er ingebroken. Ik vond het al spannend maar was net in slaap gevallen toen een huisgenoot me wakker maakte. Dat werd een heel rare nacht: terwijl we op de politie wachtten, mochten we onszelf niet in gevaar brengen. We konden dus niks doen terwijl we inbrekers door onze spullen hoorden rommelen. Ze zijn die nacht hier niet gepakt, maar er zijn wel allemaal betere sloten geplaatst en andere maatregelen genomen. Sindsdien is zoiets bij ons niet meer gebeurd.’

Gelukkig! Inmiddels heb je je kamer zo te zien ingericht met veel leuke dingen: een piano, een ukulele, tekenspullen, videospellen. Hoe maak je daar allemaal tijd voor?

‘Niet, eigenlijk. Ik heb heel veel hobby’s, heel veel vrienden en een zware studie. Ik wil niet klagen dat ik te veel leuke dingen moet, maar ik heb het gevoel dat ik meestal alles middelmatig doe in plaats van een paar dingen heel goed. Ik speelde vijf jaar geleden beter piano dan nu, omdat ik niet genoeg tijd heb om het bij te houden. Tekenendoe ik niet beter dan twee jaar geleden. En terwijl ik vroeger wekelijks nieuwe vrienden maakte, moet ik er nu moeite voor doen om met de vrienden die ik al heb eens in de twee maanden eens af te spreken.

‘Toch wil ik niet kiezen. Alleen schrijven staat altijd op de eerste plaats. Dat is mijn passie en ik wil er mijn werk van maken.’

Betekent dat dat je aan schrijven wel toekomt?

‘Nee. Ik schrijf al jaren aan een *urban-fantasy*boek, dat inmiddels al maanden bijna af is. Maar elke keer heb ik geen tijd of ben ik te moe. Hopelijk lukt het me nu om het echt af te maken. Ik kom nu net thuis van mijn laatste tentamen, dus tot het volgende semester begint, heb ik tijd om het af te maken.’

COLUMN | MATHIJS DE JONG

Op het meest kritieke moment bleek ik super *needy* te zijn

Steeds vaker wordt ons verteld dat we onafhankelijk en zelfstandig moeten zijn. Dan heb ik het niet alleen over onze oud-premier die waarschuwt dat we ons moeten voorbereiden op oorlog en dus vast noodpakketjes moeten inslaan (tip voor het noodpakket: van louter pasta rood en pasta groen krijg je louter hongerbuik). Ook heb ik het over de *influencers* die je overtuigen dat werken vanuit Kaapstad of Bali het antwoord is op al je levensvragen. En vergeet die vreselijke *dropshippers* niet die menen hét product gevonden te hebben waarvan de ‘verkoop’ je binnen dertig dagen miljonair zal maken. Als je je echter op een van die kritieke momenten in het leven begeeft, waarbij je

ófwel super *independent* zal zijn, ófwel super *needy*, blijkt bovenstaande allemaal nonsens. Want op dat soort momenten, bijvoorbeeld tijdens het afleggen van het eerder aangehaalde, uiterst gevreesde tentamen *Inleiding Burgerlijk Recht*, blijkt dat je de ander keihard nodig hebt. Zoals 1103 studenten afgelopen dinsdag gedaan hebben, legde ook ik ooit het voornoemde tentamen af. En hoewel dat moment alweer voelt als een eeuwigheid geleden, zal het mij evenwel bijblijven. Niet omdat ik het niet gehaald had, evenmin omdat mijn nog prille juristenbreintje zo’n fantastisch hoog cijfer in de wacht wist te slepen. Nee, het is omdat ik op dat kritieke moment super *needy* bleek te zijn. Ik had me naar mijn weten – achteraf viel dat erg tegen – geweldig goed voorbereid. Lees: ik was een paar dagen van tevoren begonnen met studeren. Hoewel ik de

colleges niet altijd even goed gevolgd had, was ik wel bij alle werkgroepen aanwezig geweest (toegegeven: soms enkel in persoon om die felbegeerde aanwezigheidskrabbel te scoren). De boeken had ik niet gelezen – zoals een eerstejaars rechtenstudent betaamt – en de hoorcolleges op ander-

half keer snelheid volledig *gebingewacht*. Ik was kortom geweldig goed voorbereid. Althans, daar was ik van overtuigd. Net voor het betreden van de ijskoude Pieterskerk bleek ik op de fantastische voorbereiding na iets niet bij me te hebben: mijn *LU-card*. Met hartslag 180 schoot ik op een van de surveillanten af. Deze vrouw, die de fysieke gesteldheid had van iemand die al lang palliatieve zorg had moeten krijgen, deelde mij op snibbige toon mede, dat ‘mijn tentamen niet geldig kon worden verklaard zonder *LU-card*’. Nu ik destijds nog thuis woonde, appte ik nog voor aanvang van het tentamen in blinde paniek mijn vader. Ik smeekte hem of hij dat vervloekte stukje plastic kon komen brengen. Het lag inderdaad op de hoek van mijn bureau. Teruggekeerd bij de opsterven-na-dood surveillante, had ik mijn paniekerige plannetje uitgelegd en gevraagd of ik alsnog mocht deelnemen aan het tentamen. Dat mocht. En het was midden in het tentamen dat mijn vader, een held in grijze joggingbroek en slippers, naast mijn krakkemikkige tafeltje kwam staan, mijn *LU-card* op de hoek van de tafel legde en mij fluisterend veel succes wenste. Ik kon wel janken, en heb dat volgens mij ook ongezien gedaan.

Mathijs de Jong studeert rechten

‘Mijn held in grijze joggingbroek en op slippers legde mijn *LU-card* op tafel en fluisterde: veel succes’